

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»
(назва магістерської програми)

на тему:
«Розвиток оверсайта платіжних систем в Україні»
(назва теми)

Виконавець:

студентка центру заочної форми
навчання

Задорожна А.О.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., ст.викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Деркач Ю.Б.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Світова фінансова криза позначила проблему необхідності підтримки фінансової стабільності, тобто здатності окремих елементів фінансової системи, зокрема, платіжних систем, забезпечувати своєчасний і ефективний перерозподіл фінансових ресурсів. НБУ, відповідаючи як на виклики глобальної економіки, так і вітчизняної, успішно виконував свою функцію оверсайта платіжних систем, спрямовану на забезпечення їх безперервного та ефективного функціонування. Однак, в останні роки український платіжний простір активно розвивається, що потребує удосконалення регулювання діяльності платіжних систем, яке ще не повністю відповідає міжнародним стандартам. Необхідність модернізації оверсайта платіжних систем підсилюється бурхливим розвитком цифрових технологій, що створюють нову фінансову реальність, нові можливості та виклики для центральних банків різних країн світу.

Мета дослідження обґрунтування теоретичних та методологічних засад проведення оверсайту платіжних систем та надання практичних рекомендацій щодо удосконалення цієї діяльності центрального банку.

Завдання дослідження:

узагальнити теоретичні засади сутності платіжних систем та дослідити їх види відповідно до традиційних та новітніх класифікаційних ознак;

дослідити міжнародні стандарти регулювання діяльності платіжних систем;

проаналізувати нормативно-правові акти, що регулюють порядок проведення оверсайта платіжних систем в Україні;

дослідити діяльність платіжної системи СЕП;

оцінити сучасні тенденції діяльності карткових платіжних систем;

проаналізувати особливості функціонування систем переказу коштів;

оцінити результати оверсайта платіжних систем в Україні;

визначити напрями удосконалення оверсайта платіжних систем;

дослідити світовий досвід регулювання ринку платіжних послуг в умовах розвитку цифрових технологій.

Об'єкт дослідження економічні відносини, пов'язані з функціонуванням платіжних системи, що забезпечують перерозподіл фінансових ресурсів в країні.

Предмет дослідження теоретичні та практичні аспекти реалізації центральним банком країни оверсайта платіжних систем.

Методи дослідження аналізу і синтезу, групування, порівняння та узагальнення економічних показників, статистичний, математичний; прогнозування, фінансового аналізу та спостереження.

Інформаційна база дослідження наукові праці вітчизняних та зарубіжних економістів; законодавчі та нормативні акти, що регулюють діяльність платіжних систем; офіційні статистичні дані НБУ; науково-методична література; матеріали періодичних видань та Інтернет-ресурси

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (55 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 83 сторінки. Основний зміст викладено на 73 сторінках. Робота містить 4 таблиці, 19 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано статтю: _____.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретико-методологічні основи функціонування платіжних систем» розглянуто теоретичні засади процесу функціонування платіжних систем, визначено поняття «платіжна система», «оверсайт платіжної системи», досліджено процедуру проведення оверсайта платіжних систем центральними банками різних країн світу.

У другому розділі «Практичні аспекти функціонування платіжних систем в Україні» проаналізовано показники діяльності платіжної системи СЕП, карткових платіжних систем та систем переказу коштів у розрізі обсягів та кількості операцій, членів та учасників, долі ринку, що займають.

У третьому розділі «Шляхи удосконалення нагляду за діяльністю платіжних систем в Україні» проаналізовано результати оверсайта платіжних систем в Україні, надано рекомендації щодо удосконалення процедури проведення НБУ оверсайта платіжних систем, запропоновано впровадження регулятивних новацій («регулятивні пісочниці»), використання яких дозволить тестувати нові інструменти, продукти та бізнес-моделі в контрольованому середовищі без необхідності дотримуватися всіх без винятку нормативні вимоги.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити наступні висновки:

1. У вузькому сенсі платіжна система зазвичай інтерпретується як міжбанківська система грошових переказів, у широкому - її слід розглядати з функціональної та інституційної точок зору. З функціональної точки зору - це набір інструментів, процедур та міжбанківських систем платежів, з інституційної - це структура, що забезпечує за допомогою процедур і юридичних норм взаємодію між своїми учасниками і надає можливість здійснювати розрахунки з використанням різних засобів платежу.

2. На початок 01.01.2019 р. в Україні здійснювали діяльність такі платіжні системи: одна оптова платіжна система; 5 карткових платіжних систем; роздрібні системи переказу коштів, серед яких: 8 створених банками, 12 створених небанківськими установами; 8 внутрішньобанківських; 7 створених нерезидентами.

3. Єдиною оптовою платіжною системою в Україні є СЕП, яка забезпечує здійснення більше 90% міжбанківських переказів у національній валюті в межах України; є інфраструктурною та

технологічною основою для реалізації грошово-кредитної політики НБУ; здійснює розрахунки у іншій платіжній системі «ПРОСТІР», учасниками якої є 60% банків України.

4. Операції, здійснені картковими платіжними системами, сконцентровані у системах «MasterCard» та «Visa». Зазначеними платіжними системами було здійснено близько 99 % усіх операцій з платіжними картками, НПС «ПРОСТІР» займає третє місце на картковому ринку (менше 2 % операцій).

5. Станом на 01.01.2019 року найбільший обсяг транскордонних переказів як в Україну, так і за її межами здійснено з використанням системи «Western Union» , другу місце посідає «MoneyGram». Найбільший обсяг внутрішньодержавних переказів у межах України здійснено з використанням системи переказу коштів «Поштовий переказ».

6. За результатами оверсайту платіжних систем НБУ виявив наступні порушення: надання послуг з порушенням правил платіжних систем, узгоджених Національним банком; недотримання вимог щодо захисту прав користувачів послуг; незабезпечення безперервності діяльності та захисту інформації; надання недостовірної звітності; недотримання лімітів та обмежень, встановлених законодавством .

7. За результатами перевірок об'єктів оверсайта у 2018 р. НБУ застосовував лише письмове застереження. Варто відмітити, що робота платіжних систем у 2018 році якісно покращилась, оскільки у 2017 році НБУ був вимушений застосувати наступні заходи: письмове застереження щодо усунення порушень; призупинення надання окремих видів послуг; виключення з реєстру платіжних систем учасників і операторів послуг; адміністративний штраф.

8. Процедура оверсайта платіжних систем в Україні потребує подальшого удосконалення: оверсайта платіжних інструментів, які широко використовуються для ініціювання переказів у платіжних системах; співпраці із Федеральною резервною системою США щодо систем «WesternUnion», визнаною НБУ соціально важливою, та платіжною системою – «MoneyGram», віднесеною до категорії важливих платіжних систем; здійснення НБУ оверсайта міжнародних платіжних систем, створених резидентами, за оверсайт яких, НБУ несе головну відповідальність.

9. Підписання Законопроекту «Про платіжні послуги», сприятиме кооперації між фінансовими компаніями в інтересах споживача, захисту персональних даних клієнтів, а також збільшенню конкуренції в сфері роздрібних платежів. Однак, відсутність у НБУ необхідних методик, щодо регулювання інноваційних бізнес-моделей і інструментів платіжного ринку потребує впровадження регуляторних новацій. Використання «регулятивних пісочниць» дозволить тестувати нові інструменти, продукти та бізнес-моделі в контрольованому середовищі без необхідності дотримуватися всіх без винятку нормативні вимоги, що сприятиме більш активному впровадженню інноваційних рішень, які виходять на платіжний ринок.

АНОТАЦІЯ

Задорожна А.О. «Розвиток оверсайта платіжних систем в Україні»,
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності «072 Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою «Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2019 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – економічні відносини, пов'язані з функціонуванням платіжних системи, що забезпечують перерозподіл фінансових ресурсів в країні.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти сутності платіжної системи та класифікація її видів, механізм проведення центральними банками різних країн оверсайта платіжних систем.

Проаналізовано кількісні показники діяльності платіжної системи СЕП; карткових платіжних систем та систем переказу коштів, а також результати їх оверсайта.

Запропоноване дослідження сприятиме удосконаленню процедури проведення оверсайта платіжних систем, підвищенню ефективності та безперервності їх функціонування, що забезпечуватиме підтримку фінансової стабільності в країні, зниження рівня системного ризику в банківській системі. Запропоновані регулятивні новації сприятимуть активному впровадженню інноваційних рішень, збільшуючи конкуренцію на ринку в інтересах споживачів платіжних послуг.

Ключові слова: банк, послуга, платіжний інструмент, платіжна система, оверсайт

ANNOTATION

Zadorozhna A. «Payment Systems Oversight Development in Ukraine»,
(students surname and initials) (work title)
thesis for Master degree in specialty «072 Finance, Banking and Insurance» under the program
«Management of bank activity in the financial market»,
Odessa National Economic University
Odessa, 2019

The Master's qualification work consists of three sections. Object of study - economic relations related to the functioning of payment systems that ensure the redistribution of financial resources in the country.

The theoretical aspects of the essence of the payment system and classification of its types, the mechanism of the overseas payment systems by the central banks of different countries are considered in the work.

The quantitative indicators of activity of the BOT payment system are analyzed; card payment and funds transfer systems, as well as their overnight results.

The proposed study will help improve the procedure for conducting overnight payment systems, improve the efficiency and continuity of their operation, which will support financial stability in the country, reduce the level of systemic risk in the banking system.

The proposed regulatory innovations will contribute to the active implementation of innovative solutions, increasing competition in the market for the benefit of consumers of payment services.

Keywords: bank, service, payment instrument, payment system, overnight